

INSTYTUCJA AGENTA POLICYJNEGO W PORZĄDKU PRAWNOKARNYM REPUBLIKI SŁOWACKIEJ

Štefan KOČAN*

* Akademia Korpusu Policji w Bratysławie
e-mail: stefan.kocan@minv.sk

Artykuł wpłynął do redakcji 18.11.2012 r., Zweryfikowaną i poprawioną wersję po recenzjach i korekcie otrzymano w styczniu 2013 r.

W literaturze fachowej poświęconej funkcjonowaniu formacji policyjnych w wielu krajach spotykamy się z wieloma terminami opisującymi w swej istocie tę samą instytucję, a dotyczącą działalności policjanta pracującego w sposób niejawnny – „pod przykryciem”, tzw. agenta policyjnego. W porządku prawnokarnym wielu państw terminologia dotycząca instytucji agenta policyjnego nie została dotychczas ujednoczona, nie został wypracowany jeden obowiązujący termin obejmujący owe zagadnienie. Najczęściej można spotkać się z terminami: „tajnego funkcjonariusza śledczego”, „policjanta działającego w sposób niejawnny, „funkcjonariusza działającego pod przykryciem” czy „ukrytego” bądź „tajnego agenta”. Mamy nie tylko do czynienia z sytuacją, w której w praktyce nie istnieje jeden międzynarodowy i powszechnie obowiązujący termin określający owe zagadnienie, ale również w większości europejskich państw występują różne uwarunkowania i kryteria umożliwiające zastosowanie w praktyce tego „narzędzia”, przeznaczonego do walki z przestępczością. Mają na to wpływ m.in. implikacje, jakich dostarcza organom ścigania działalność krajowych i międzynarodowych zorganizowanych grup przestępczych, co z kolei na nowo karze identyfikować, definiować pojawiające się zagrożenia i modyfikować, dostosowywać praktyczne działania policji, prokuratury i sądów do walki z tym specyficznym rodzajem działalności przestępczej. Z tego powodu możemy na całym świecie spotkać się z wieloma doktrynami postępowania w zakresie wykorzystania instytucji agenta policyjnego w walce z przestępczością¹.

Słowa kluczowe: agent policyjny, agent prowokator, agent kontroler, korupcja

WSTĘP

Efektywna walka z przestępczością, a przede wszystkim zwalczanie jej najgroźniejszych form w postaci przestępczości zorganizowanej jest zadaniem trudnym, z którym mają do czynienia wszystkie współczesne państwa.

¹ J. Viktoriová, – J. Blatnický, *Metodiky vyšetrovania – posúdenie súčasného stavu a možnosti ich ďalšieho rozvoja*, [w:] „Zborník odborných prác z odborne zdokonaľovacieho kurzu pre vyšetrovateľov v PZ“ konaného v dňoch 20.04.–24.04.2009, Akadémia PZ, Bratislava 2009, 133 s., ISBN 978-80-8054-471-3.

Każdy kraj ma swoją specyfikę, która warunkuje indywidualne podejście do problematyki przestępczości co wynika m.in. z uwarunkowań społecznych tego kraju oraz tradycji dotyczącej funkcjonowania systemu prawnokarnego w państwie.

Jak wskazują doświadczenia zbudowane na kanwie współpracy międzynarodowej, dobre i sprawdzone algorytmy zwalczania przestępczości wypracowane w danym kraju są często implementowane do doktryny postępowania w innych państwach.

W ten sposób powstają nowe mechanizmy wykorzystywane w walce z przestępczością, a podmioty do tego powołane otrzymują nowe instrumenty i środki do realizacji powierzonych im zadań.

Jednym z tych instrumentów, wciąż jeszcze traktowanych jako innowacja w słowackiej doktrynie zwalczania przestępczości, jest wprowadzenie do porządku karno-prawnego instytucji agenta policyjnego, który stał się bardzo skutecznym narzędziem w walce z korupcją.

Zastosowanie instytucji agenta policyjnego wymaga wykorzystania ekspertów, którzy dysponują wysokim poziomem wiedzy ogólnej i imponującym przygotowaniem fachowym, znających dogłębnie mechanizmy regulujące obszar przestępczości, w tym przede wszystkim tej o korupcyjnym charakterze. Takie profesjonalne podejście do realizacji powierzonych zadań przejawia się m.in. w kompleksowych, precyzyjnie ukierunkowanych i co niezwykle ważne – praworządnych działaniach, zmierzających do ujawniania korupcyjnych mechanizmów przestępczych.

Realizacja zadań o wyżej wymienionym charakterze wymaga perfekcyjnego postępowania na wszystkich etapach tej specyficznej akcji policyjnej, począwszy od indywidualnego przygotowania agenta policyjnego, poprzez właściwe ulokowanie go w mechanizmie przestępczym, zapewnienie mu bezpośredniego wsparcia osobowo-materiałowo-technicznego, aż po likwidację korupcyjnego mechanizmu przestępczego i bezpieczne wyprowadzenie policjanta z obszaru podjętych działań.

1. INSTYTUCJA AGENTA POLICYJNEGO W ZWALCZANIU PRZESTĘPSTW KORUPCYJNYCH

Pierwsze przypadki wykorzystania instytucji agenta policyjnego w zwalczaniu przestępczości kryminalnej odnotowano w Stanach Zjednoczonych.

Poza Stanami Zjednoczonymi, zwłaszcza na terenie Europy, agent policyjny jest stosunkowo nowym instrumentem w arsenale środków znajdujących się w dyspozycji systemów prawnokarnych poszczególnych państw.

W naszych europejskich warunkach wiodącą rolę przez wiele lat odgrywały i nadal odgrywają inne formy pracy operacyjnej czy dochodzeniowo-śledczej.

Instytucja agenta policyjnego jest bardzo skutecznym narzędziem w zakresie zwalczania najcięższych form przestępczości zorganizowanej. Pozwala ona skuteczniej od pozostałych, dostępnych w arsenale policyjnym form pracy operacyjnej, dotrzeć do źródeł istniejących związków przestępczych, pomaga przy identyfikacji mechanizmów przestępczych, ujawnia powiązania i sieci przestępcze, wreszcie pozwala na ustalenie i osądzenie sprawców tych przestępstw. Instytucja ta jest szczególnie przydatna w sytuacji gdy, inne powszechnie stosowane metody i formy pracy policyjnej nie przynoszą pożądanych rezultatów.

Wprowadzenie instytucji agenta policyjnego do porządku prawnego Republiki Słowackiej było poprzedzone dyskusją m.in. przedstawicieli organów ścigania, wymiaru sprawiedliwości i strony społecznej w zakresie rzeczywistego zapotrzebowania państwa na tego rodzaju rozwiązania oraz ich zgodności z obowiązującym prawem, a także konstytucyjnością i legalnością. Wzrost poziomu przestępczości, wynikający z transformacji ustrojowej i społecznych zmian po 1989 r., utwierdził ustawodawcę w zakresie konieczności wprowadzenia instytucji agenta policyjnego do krajowego porządku prawnokarnego.

Na podstawie Ustawy numer 247 z 1994 r. przyjętej przez parlament Republiki Słowackiej, która nowelizowała obowiązujący Kodeks postępowania karnego (Ustawa Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej numer 141 z 1961 r. z późn. zm.), z dniem 1 stycznia 1994 r. instytucja agenta policyjnego została wprowadzona do słowackiego porządku prawnego. Przyjęta instytucja agenta policyjnego przeszła następnie na przestrzeni kolejnych lat kilka zmian, a jej ostateczny kształt został zawarty w nowelizacji Kodeksu postępowania karnego (Ustawa nr 301 z 2005 r. o zmianie ustawy K.p.k). Zmiana dotyczyła m.in. art. 10 ustawy, który definiował pojęcie agenta².

Warunki wykorzystania agenta policyjnego w pracy operacyjno-śledczej są uregulowane w art. 117 k.p.k. Do tych podstawowych, prawnych uwarunkowań zaliczamy:

- występowanie czynów karalnych zabronionych przez ustawę, do których zalicza się m.in. korupcję;
- niemożliwe bądź znacznie utrudnione ujawnienie dowodów działalności przestępczej, przy wykorzystaniu innych powszechnie stosowanych metod pracy operacyjno-śledczej;
- zaistnienie uzasadnionego podejrzenia, na podstawie informacji uzyskanych w trakcie prowadzonego postępowania wykrywczego, o popełnieniu przestępstwa korupcyjnego w przeszłości bądź o planowaniu takiego czynu.

Wykorzystanie agenta policyjnego jest możliwe tylko na podstawie zgody wydanej przez przewodniczącego składu sędziowskiego (jeżeli postępowanie jest już na etapie jurysdykcyjnym, a udział agenta na tym etapie postępowania jest niezbędny) bądź zgody sędziego nadzorującego śledztwo, który współpracuje z prokuratorem prowadzącym sprawę, na etapie zbierania dowodów w postępowaniu i przygotowania materiału niezbędnego do przedstawienia zarzutów lub już po zastosowaniu środków zapobiegawczych, np. tymczasowego aresztowania, wobec ujawnionych sprawców.

² Agentem policyjnym jest, zgodnie z art. 10 Kodeksu postępowania karnego, funkcjonariusz Korpusu Policji Republiki Słowackiej lub funkcjonariusz policji innego państwa, który na podstawie polecenia organów prokuratury albo innych uprawnionych organów przyczynia się do wykrycia, identyfikacji i ujęcia sprawców przestępstw o charakterze korupcyjnym, w tym m.in. przestępstw związanych z nadużyciem władzy przez urzędników państwowych, jak również prania pieniędzy pochodzących z przestępstw korupcyjnych i przestępstw gospodarczych. W realizacji zadań mających na celu ujawnienie, udowodnienie i skazanie sprawców przestępstw korupcyjnych, w charakterze agenta policyjnego może uczestniczyć także inna osoba niebędąca funkcjonariuszem Korpusu Policji za zgodą Ministra Spraw Wewnętrznych Republiki Słowackiej.

Agent policyjny może również zostać wykorzystany do działań w wyjątkowych przypadkach za zgodą prokuratora prowadzącego sprawę, pod warunkiem zachowania określonych warunków:

- zaistniała sytuacja operacyjna sprawia, że zgoda na wykorzystanie agenta policyjnego musi zostać wydana w trybie pilnym (bez zbędnej zwłoki);
- agent policyjny w trakcie realizacji zadań operacyjnych nie będzie wchodził do mieszkania osób prywatnych;
- zachodzą inne uwarunkowania prawne niż wymienione w art. 117 k.p.k., a wymagające natychmiastowego wykorzystania instytucji agenta policyjnego.

Zgoda prokuratora na wykorzystanie agenta policyjnego musi zostać zatwierdzona do 72 godzin po jej wydaniu przez sędziego nadzorującego śledztwo, ponieważ po upływie tego czasu bez zatwierdzenia traci swoją legitymację prawną, a wszelkie zgromadzone w tym czasie przez agenta dowody nie mogą zostać wykorzystane w sprawie.

W art. 117 k.p.k. został wskazany zakres działań agenta policyjnego. Można ogólnie stwierdzić, że wykorzystanie tego instrumentu ma być zgodne z celami zawartymi w art. 1 § 1 k.p.k i ma charakteryzować się proporcjonalnością działania, adekwatnie do bezprawności postępowania sprawcy przestępstwa. W trakcie swoich działań agent policyjny nie może namawiać do popełnienia czynu karalnego lub uczestniczyć w przestępstwie. To obostrzenie może być modyfikowane w określonym zakresie, w przypadku zwalczania przestępstw korupcyjnych. Agent policyjny w tej sytuacji może wykazać się określoną inicjatywą w następujących warunkach:

- istnieje uzasadnione podejrzenie przygotowania do popełnienia czynu karalnego lub już zaistnienia przestępstwa o charakterze korupcyjnym;
- podejrzanym jest funkcjonariusz publiczny Republiki Słowackiej lub urzędnik państwowy innego państwa;
- agent policyjny posiada informacje, że przygotowanie do popełnienia przestępstwa korupcyjnego jest inicjatywą własną osoby podejrzewanej i na tą decyzję nie miały wpływu osoby trzecie.

W oparciu o istniejącą prawnie usankcjonowaną doktrynę postępowania oraz przy zaistnieniu ww. warunków, agent policyjny może wpływać na postępowanie sprawcy planującego popełnienie przestępstwa wyczerpującego znamiona czynu korupcyjnego. Zakres udzielonych w ten sposób agentowi plenipotencji nie wyklucza jego udziału w mechanizmie przestępczym, którego autorem jest jednak główny inicjator przestępstwa³.

Agent policyjny działa pod przyjętą legendą lub bez legendy⁴. Instytucja agenta policyjnego uwzględnia także możliwość jego wykorzystania procesowego w prowadzonych postępowaniach. W razie konieczności udziału agenta policyjnego

³ J. Ivor, A kol, *Trestné právo procesné*, Druhé, doplnené a prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2010, s. 407-410.

⁴ Pod pojęciem legendy należy rozumieć fałszywe informacje zawierające dane o agencie, tj. jego fałszywą tożsamość, sytuację rodzinną, wykształcenie i zatrudnienie. Prawdziwa tożsamość agenta policyjnego działającego pod legendą jest utajniona, a jego prawdziwe dane są znane tylko organom uprawnionym do podjęcia decyzji o jego wykorzystaniu.

w czynnościach procesowych, w tym np. jego udziału w konfrontacji, na podstawie której zostaną zastosowane wobec podejrzanych środki zapobiegawcze w postaci tymczasowego aresztowania, uprawnionym do przeprowadzenia tych czynności jest prokurator, który ma obowiązek zrealizować je z wykorzystaniem środków technicznych mających za zadanie uniemożliwić identyfikację tożsamości agenta (w tym m.in. jego wyglądu zewnętrznego, głosu).

W postępowaniu na etapie jurysdykcyjnym do przesłuchania agenta policyjnego jest uprawniony wyłącznie sędzia przewodniczący w rozprawie i tylko w wyjątkowych sytuacjach, gdy nie można w inny sposób zweryfikować posiadanych w materiale procesowym informacji. Przesłuchanie takie odbywa się z wykorzystaniem środków technicznych uniemożliwiających identyfikację agenta policyjnego lub w sytuacji, w której z sali rozpraw zostali wyproszeni – na czas przesłuchania agenta oskarżeni ich obrońcy oraz inne osoby uczestniczące w rozprawie, które nie posiadają klauzuli dostępu do tajemnicy państwowej.

Kodeks postępowania karnego umożliwia w postępowaniu przed sądem przesłuchanie w charakterze świadka funkcjonariusza policji – agenta policyjnego, który za zgodą Komendanta Głównego Korpusu Policji Republiki Słowackiej, może przekazać informacje dotyczące działań przestępczych, uzyskane w trakcie prowadzonej pracy operacyjnej. Ponadto k.p.k. umożliwia także, w przypadku gdy zadania agenta policyjnego wykonywała osoba niebędąca funkcjonariuszem Korpusu Policji Republiki Słowackiej lub funkcjonariuszem policji innego państwa, przesłuchanie przez sędziego w charakterze świadka osobę po uprzednim wyrażeniu zgody przesłuchiwanego na ujawnienie jego tożsamości. W takim przypadku ochronę prawną osoby przesłuchiwanej zapewniają ogólne przepisy k.p.k. dotyczące praw i obowiązków świadków.

Agent policyjny może realizować powierzone zadania również na terenie innego państwa. Taka sytuacja ma miejsce, gdy działania policyjne są rozpoczęte i koordynowane przez organa ścigania innego kraju, policyjne organizacje międzynarodowe lub ich inicjatorem jest policja słowacka, a wszystko odbywa się w ramach szeroko rozumianej współpracy międzynarodowej. Warunkiem umożliwiającym działanie agenta policyjnego na terenie innego kraju jest zgoda właściwego dla tego państwa organu odpowiedzialnego za bezpieczeństwo i porządek publiczny, na prowadzenie operacji policyjnych. Ww. zgoda powinna zostać udokumentowana decyzją Szefa Policji państwa, na terenie którego realizowane są działania z udziałem agenta policyjnego, chyba że inaczej stanowią ratyfikowane umowy i porozumienia międzynarodowe dotyczące zagadnień związanych ze zwalczaniem przestępczości.

Środki dowodowe dotyczące innych przestępstw, uzyskane w wyniku działań agenta policyjnego a niezwiązane z głównym nurtem zainicjowanej operacji policyjnej, do której był zaangażowany agent, mogą zostać wykorzystane w innych postępowaniach jako dowód tylko wtedy, gdy dotyczą przestępstw enumeratywnie wymienionych w art. 117 § 1 k.p.k.

W słowackiej literaturze fachowej rozróżniane są dwa pojęcia agenta policyjnego, tj. „agenta prowokatora” i „agenta kontrolera”⁵. Instytucja policyjnego agenta kontrolera

⁵ V. Cimr, *K zákonnosti provokace trestného činu policajnými orgány*, Trestní právo, 2001, č. 2, s. 12.

i jego wykorzystanie w prowadzonych postępowaniach (dochodzeniach, śledztwach), w tym m.in. w czynnościach procesowych mających na celu udowodnienie popełnienia przestępstwa korupcyjnego, nie przysparza większych problemów.

Możliwościami oraz warunkami wykorzystania instytucji agenta policyjnego zajmował się XVI Międzynarodowy Kongres Prawa Karnego, w trakcie którego wykazano ogromny potencjał tego instrumentu przeznaczonego do zwalczania przestępczości oraz wskazano na inne dostępne korelaty, jak na przykład prowadzenie tzw. proaktywnej pracy dochodzeniowo-śledczej. W trakcie kongresu jego uczestnicy sformułowali (w formie zalecenia) również nieodzowne, podstawowe zasady, jakie muszą zostać spełnione w przypadku podjęcia decyzji o włączeniu do działań agenta policyjnego. Zasady te w wyniku prawnej ingerencji zostały zaimplementowane do doktryny postępowania, która jest akceptowana przez Europejski Trybunał Praw Człowieka. Trybunał, wydając orzeczenia w sprawach praw człowieka zapisanych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i protokołach dodatkowych do niej, wielokrotnie wskazywał na konieczność ścisłego i bezwzględnego przestrzegania tych zasad. Należy do nich zaliczyć:

- *zasadę legalności zastosowania instytucji agenta policyjnego* – prawna podstawa wykorzystania agenta policyjnego w działaniach słowackiej policji jest zawarta w art. 117 k.p.k., z wyjątkiem przepisów odnoszących się do agenta prowokatora. Szczegółowe prawne warunki wykorzystania tego instrumentu są przedstawione w poszczególnych podpunktach ww. paragrafu, który zawiera również zapisy o ograniczeniach w zakresie stosowania agenta policyjnego. Wykorzystanie agenta policyjnego (agenta kontrolera) jest zgodne z prawem tylko w sytuacji, gdy zostały spełnione warunki, których wymagają wszystkie dotyczące tej instytucji przepisy ujęte w k.p.k.;
- *zasadę subsydiarności zastosowania instytucji agenta policyjnego* – zasada ta jest ujęta w art. 117 § 1, ust. 2 k.p.k. Wykorzystanie agenta policyjnego jest możliwe tylko w działaniach mających na celu ujawnienie przestępstwa, wykrycie i doprowadzenie do osądzenia jego sprawcy, gdy inne stosowane uprzednio w tym celu środki pracy operacyjno-śledczej nie doprowadziły i wiadomo, że nie doprowadzą do postawienia zarzutów;
- *zasadę proporcjonalności zastosowania instytucji agenta policyjnego* – wykorzystanie agenta policyjnego jest możliwe tylko w działaniach mających na celu ujawnienie sprawców najpoważniejszych przestępstw, do których należy zaliczyć przestępstwa o korupcyjnym charakterze;
- *zasadę kontroli sądowej* – zasadę tę ujęto w art. 117, w szczególności w § 5-7 k.p.k., które przedstawiają podmioty uprawnione do wydania zgody na wykorzystanie agenta policyjnego (agenta kontrolera). Ta część artykułu mówi o szczegółowych informacjach, jakie poza wymaganiami natury formalnej, powinny zostać zawarte we wnioskach o wyrażenie zgody na wykorzystanie agenta oraz określa czas prowadzenia przez niego działań, a także wskazuje podmioty uprawnione do przedłużenia czasu jego działania⁶.

⁶ J. Ivor, *Trestné právo procesné*, Druhé, doplnené a prepracované vydanie: Iura Edition, Bratislava 2010, s. 407-408.

Słowackie standardy prawne, dotyczące wykorzystania instytucji agenta policyjnego, odpowiadają wymaganiom przyjętym przez społeczność międzynarodową.

W ostatnich latach dość często wśród praktyków i teoretyków zajmujących się problematyką przestępczości pojawiają się opinie, że efektywnym narzędziem w walce z korupcją mogłoby być wykorzystanie tzw. agenta prowokatora. Już w latach poprzedzających wprowadzenie agenta policyjnego do arsenału środków policyjnych niektórzy autorzy opracowań naukowych poświęconych walce z przestępczością analizowali kwestie ewentualnej odpowiedzialności karnej agenta prowokatora.

Pierwsze informacje o odpowiedzialności karnej agenta prowokatora (na terenach dzisiejszej Słowacji) zostały zawarte w Ustawie karnej numer 17 o zbrodniach, występkach i wykroczeniach z dnia 27 maja 1852 r. W art. 9 tej ustawy zawarto: „Kto namawia lub przymusza innych do popełnienia przestępstwa, sam przygotowuje się do popełnienia czynu zabronionego, nawet jeżeli przestępstwo nie doszło do skutku może ponieść odpowiedzialność karną a sąd może wymierzyć karę za podżeganie lub pomocnictwo w granicach zagrożenia przewidzianego za sprawstwo”.

J. Kallab⁷ wskazuje na kontrowersyjną kwestię odpowiedzialności karnej agenta prowokatora za podżeganie, jeśli ten wzbudzi w innej osobie zamiar przestępczy, ale do przestępstwa nie dojdzie, ponieważ zostanie ono udaremnione na skutek np. reakcji policji powiadomionej wcześniej o tych planach przez agenta. Jeżeli uda się agentowi prowokatorowi zapobiec przestępstwu, nie powinien on ponosić odpowiedzialności karnej, pomimo iż namawiał do czynu zabronionego, do którego jednak dzięki jego działaniu nie doszło.

A. Miříčka⁸ za bardzo problematyczną kwestię, uważa z kolei sytuację, w której agent prowokator jest identyfikowany jako osoba pozostająca poza odpowiedzialnością karną za przygotowanie do przestępstwa lub popełnienie czynu karalnego tylko dlatego, że powiadomił o tym policję. Jeżeli intencją agenta prowokatora było doprowadzenie do popełnienia przestępstwa, to jego postępowanie należy interpretować jako bezpośredni udział w przygotowaniu do przestępstwa, za który powinien ponieść odpowiedzialność. Może również zaistnieć sytuacja, w której sprawca był zdecydowany na popełnienie przestępstwa jeszcze przed „współpracą” z agentem prowokatorem. W takim przypadku, zdaniem ww. autora, policyjny agent prowokator również powinien ponieść odpowiedzialność karną, ponieważ powziął informację o planowaniu przestępstwa, a np. nie doprowadził do jego zapobieżenia. Zdaniem tego autora już samo podżeganie do popełnienia czynu zabronionego powinno być bezwzględnie – bez żadnych odstępstw, karane.

Według niemieckiego Kodeksu karnego z 1988 r., jeżeli osoba pozostaje tylko w fazie planowania i nie realizuje żadnych czynności zmierzających do rzeczywistego popełnienia czynu zabronionego, to nie można mówić o odpowiedzialności karnej za przestępstwo (art. 22 § 2 Kk.). Odpowiedzialność karna pojawia się wtedy, gdy inicjator jest już przygotowany do popełnienia przestępstwa. Jeżeli przestępstwo pozostaje tylko w fazie planów i nie doszło do próby jego popełnienia, to policyjny agent prowokator

⁷ J. Kallab, *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské*, Melantrich, Praha 1935, s. 72.

⁸ A. Miříčka, *Trestní právo hmotné – Časť obecná i zvláštni*, Spolok československých právníku, Vyšehrad, Praha 1934, s. 94.

współuczestniczący w owym planowaniu, w świetle niemieckiego prawa nie poniesie żadnej odpowiedzialności karnej (art. 22 § 8 Kk.).

H.H. Jeschek, który jest uważany z jednego z największych współczesnych znawców problematyki działań policyjnego agenta prowokatora, wypracował w 1973 r. tezę naukową, że aby mówić o odpowiedzialności karnej agenta współplanującego przestępstwo, musi być spełniony bezwzględny warunek, iż potencjalny sprawca czynu zabronionego na skutek podżegania przez policjanta był od początku podjęcia działań planistycznych zdecydowany do popełnienia przestępstwa. Natomiast jeżeli pomimo planowania, zachowanie i postępowanie potencjalnego sprawcy nie wskazuje na gotowość, chęć do zrealizowania planów popełnienia czynu zabronionego, to agent prowokator zostanie bezkarny.

Bardzo interesujące jest również orzeczenie Sądu Najwyższego Republiki Czeskiej zawarte w uchwale nr 18 z 2000 r. (zbiór uchwał 18/II-97/2000 ČR), a dotyczące odpowiedzialności karnej policyjnego agenta prowokatora. Sąd Najwyższy wskazał, że niedopuszczalnym jest naruszenie art. 39 Karty Podstawowych Praw i Wolności (ogłoszonej 16 grudnia 1992 r.) stanowiącej część porządku konstytucyjnego Republiki Czeskiej oraz art. 7 pkt. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, poprzez udział państwa (w tym przypadku funkcjonariuszy czeskiej policji) w formach stadialnych przestępstwa (tj. zamiarze, przygotowaniu, usiłowaniu, dokonaniu). Innymi słowy jest nie do przyjęcia sytuacja, w której organy państwa uczestniczą na jakimkolwiek etapie w działaniach mających w konsekwencji doprowadzić do popełnienia czynu zabronionego.

Wybranymi zagadnieniami z obszaru prowokacji policyjnej przy stadiach popełniania czynów zabronionych zajmuje się także V. Cimr⁹. Wykorzystując własne doświadczenia wynikające z prowadzenia długoletniej praktyki adwokackiej, przytacza przykład policjanta, który został oskarżony o dopuszczenie się przestępstwa nadużycia władzy ujętego w art. 158 § 1, ust. a i § 2 ust. a oraz przyjęcia korzyści majątkowej styplizowanej w art. 160 § 1 i 3 kk.

V. Cimr przytoczył przykład funkcjonariusza czeskiej policji z pionu kryminalnego, który przez wiele miesięcy, prowadząc formę pracy operacyjnej mającą na celu ujawnienie czynów zabronionych, w ramach obowiązków służbowych spotykał się ze swoim informatorem, który był członkiem jednej z dwóch grup „przedsiębiorców” podejrzanych o dokonywanie przestępstw gospodarczych. Po kilku miesiącach realizowania czynności operacyjnych z udziałem informatora policjant został odsunięty przez przełożonych od sprawy na podstawie anonimowego donosu. Policjanta, którego przesunięto do innych zadań nie powiadomiono o przyczynach odsunięcia od sprawy. Autorami anonimu, jak się później okazało, byli: informator policjanta oraz „przedsiębiorcy” dopuszczający się przestępstw gospodarczych, z którymi ten informator był związany. W anonimie policjantowi zarzucono niewłaściwe postępowanie w trakcie kontaktów z „przedsiębiorcami” z grupy, która była konkurencją dla grupy powiązanej z informatorem. Sugerowano, że policjant przyjmuje korzyści majątkowe. Weryfikacją informacji zawartych w anonimie zajęła się Inspekcja Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Słowackiej (dalej: IMSW, odpowiednik Biura Spraw Wewnętrznych Komendy

⁹ V. Cimr, *K zákonnosti provokace trestného činu policejnými orgány*, *Trestní právo*, č. 2/2001, s. 11-14.

Główniej Policji – przyp. autora). Po trzymiesięcznej przerwie doszło ponownie do dwóch spotkań policjanta z informatorem. Policjant już wtedy podejrzewał informatora o to, że ten wspólnie z innymi dopuszcza się przestępstw gospodarczych. W trakcie tych spotkań nie było mowy o jakiegokolwiek łapówce. Po tych spotkaniach funkcjonariusze IMSW pozyskali do współpracy tego informatora, który potwierdził przyjmowanie przez policjanta korzyści majątkowych również od niego. Po tym pozysku, policjant i informator spotykali się (z inicjatywy informatora) osobiście oraz rozmawiali telefonicznie jeszcze kilka razy, a wszystko było rejestrowane za pomocą techniki operacyjnej (w tym podsłuchów telefonicznych), bez uzyskania na to sądowej zgody wymaganej stosownymi przepisami. Funkcjonariusze IMSW przygotowali informatorowi, który był prowadzony przez nich jako agent prowokator, kopertę z zawartością 250 tysięcy koron czeskich (około 40 tysięcy złotych). Miał ją wręczyć policjantowi podczas ich następnego spotkania. Wysokość kwoty stanowiącej łapówkę, którą zaakceptowali funkcjonariusze IMSW, została zasugerowana przez agenta prowokatora. W trakcie wspólnego obiadu agent prowokator bez słowa położył obok policjanta kopertę, a ten również nie odzywając się, odłożył ją bez otwierania. W tym momencie do akcji wkroczyli funkcjonariusze IMSW, którzy zatrzymali policjanta, nie czekając na to, co zrobi dalej z wręczoną kopertą. Zdaniem V. Cimra był to ewidentny przykład bezprawnej prowokacji. Sąd pierwszej instancji nie odniósł się do zarzutu, że miała miejsce niezgodna z prawem prowokacja policyjna i skazał policjanta na karę czterech i pół roku pozbawienia wolności. Po złożeniu apelacji również sąd drugiej instancji nie zajął się kwestią prowokacji, podtrzymując wyrok. Kasacja złożona przez prawników do Sądu Najwyższego spowodowała uchYLENIE wyroku, a sprawa policjanta pozostaje nadal niezakończona. Sędziowie Sądu Najwyższego orzekli, że wyroki sądu pierwszej i drugiej instancji zostały wydane z naruszeniem przepisów ujętych w rozdziale piątym (Prawo do ochrony sądowej i innej ochrony prawnej) Karty Podstawowych Praw i Wolności. Orzeczenie opierało się m.in. na fakcie przekazania informatorowi – agentowi prowokatorowi przez funkcjonariuszy IMSW kwoty 250 tysięcy koron pochodzących ze środków policji Republiki Czeskiej, a kwota ta została wykorzystana w prowokacji zainicjowanej przede wszystkim przez informatora i była bezpośrednio wymierzona przeciwko funkcjonariuszowi policji, a z okoliczności towarzyszących całej sprawie nie wynikało bezspornie, iż oskarżony był zainteresowany udziałem w owym mechanizmie przestępczym. Ponadto jako niekonstytucyjne, a tym samym pozbawione legitymacji prawnej, zostało określone postępowanie funkcjonariuszy IMSW, którzy ww. kwotę pieniędzy przekazali agentowi prowokatorowi oczekując od niego, iż wręczy te pieniądze policjantowi, umożliwiając tym samym uzyskanie dowodów pozwalających na ściganie karne funkcjonariusza. W orzeczeniu Sądu Najwyższego zwrócono również uwagę, że wysokość kwoty pieniężnej, którą wręczono policjantowi została ustalona w dość kuriozalny sposób, ponieważ funkcjonariusze IMSW zadysponowali ją według własnego uznania informatora, a miało to kluczowe znaczenie przy dalszej kwalifikacji prawnej czynu. Sąd Najwyższy uznał postępowanie funkcjonariuszy IMSW za nielegalne i niekonstytucyjne, a uzyskane w ten sposób dowody za bezprawne i niedopuszczalne w postępowaniu karnym.

Institucja agenta prowokatora została również ujęta w słowackim Kodeksie karnym w art. 117 § 2. Nakłanianie innej osoby do popełnienia przestępstwa w formie policyjnej prowokacji jest zgodne z obowiązującym porządkiem prawnym pod warunkiem spełnienia następujących zależności:

- istnieje uzasadnione podejrzenie korupcji;
- podejrzanym jest urzędnik państwowy lub inny funkcjonariusz publiczny albo przedstawiciel administracji państwowej innego kraju;
- okoliczności wskazują, że potencjalny sprawca chciał popełnić przestępstwo, niezależnie od tego czy zgoda na wprowadzenie do dziania agenta policyjnego byłaby wydana czy też nie.

Postanowienia zawarte w art. 30 § 3 Kk. są oddzielnymi okolicznościami wykluczającymi odpowiedzialność karną agenta. Istota owych okoliczności polega na wyłączeniu bezprawności działania agenta, pomimo iż zaistniała sytuacja, w której jego postępowanie wypełniło przesłanki przestępstwa łapownictwa (art. 332-335 Kk.) lub pośredniego przestępstwa przekupstwa (art. 336 § 2 Kk.) i do swego działania agent nie był przez nikogo zmuszany, nie zaistniała również sytuacja, w której musiałby się dopuścić tego przestępstwa w obawie o swoje życie lub życie najbliższych. Przepis wyłączający odpowiedzialność musi spełniać łącznie dwa podstawowe warunki:

- działanie agenta musi bezpośrednio zmierzać do ujawnienia i zidentyfikowania sprawcy przestępstwa łapownictwa (art. 332-335 Kk.) lub pośredniego przestępstwa przekupstwa (art. 336 § 2 Kk.);
- działanie agenta może odbywać się tylko na podstawie zapisów ujętych w Kodeksie postępowania karnego, co oznacza, że prowokator przed rozpoczęciem swojej działalności musi zostać prawnie ustanowiony agentem prowokatorem w oparciu o art. 10 § 20 i § 117 K.p.k.

Jeżeli prowokator zdecyduje się na wręczenie korzyści majątkowej innej osobie z zamiarem ujawnienia tego przestępstwa i powiadomienia o tym organów ścigania, a nie został przed tym działaniem ustanowiony agentem w myśl przepisów k.p.k., to jego postępowanie będzie podlegało odpowiedzialności karnej, ponieważ nie będzie wypełniało zapisów ujętych w art. 30 § 3 Kk.

2. ANALIZA PORÓWNAWCZA INSTYTUCJI AGENTA POLICYJNEGO

W literaturze fachowej prowokacja policyjna jest definiowana jako sytuacja, w której organy policyjne powzięły wiarygodne informacje o osobie znajdującej się w określonych okolicznościach umożliwiających popełnienie konkretnego czynu karalnego i zmierzając do ujawnienia przestępstwa, organy te za pomocą dostępnych prawnie usankcjonowanych narzędzi wytworzyły możliwości do jego zaistnienia. Nieodłącznym elementem każdej prowokacji policyjnej jest dokumentowanie wszystkich faz jej przebiegu, szczególnie z wykorzystaniem środków techniki operacyjnej w celu uzyskania niepodważalnych środków dowodowych, które następnie zostaną wykorzystane w postępowaniu karnym przeciwko sprawcy.

W porządku prawnokarnym państw europejskich, a także w ustawodawstwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka instytucja agenta prowokatora jest w zasadzie odrzucona. Również w realiach Republiki Słowackiej, pomimo iż instytucja agenta prowokatora jest ujęta w art. 117 § 2 Kk., to do jej wykorzystania dochodzi bardzo rzadko. Uwarunkowania prawne dotyczące wykorzystania instytucji agenta policyjnego są tak skonstruowane, aby mogły zostać spełnione warunki zapewniające sprawiedliwy osąd (prawo do rzetelnego procesu sądowego) co reguluje art. 6 pkt 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Według orzecznictwa

Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, nie jest wykluczonym wykorzystywanie instytucji agenta policyjnego, ale tego typu działalność musi być jasno zdefiniowana, ściśle obwarowana i towarzyszyć jej muszą określone gwarancje natury karno-prawnej, nawet wtedy, gdy w grę wchodzi np. zahamowanie handlu narkotykami.

Wyniki analizy porównawczej funkcjonowania instytucji agenta policyjnego w systemach prawnych innych państw wskazują, że narzędzie to stosuje się szczególnie w zakresie ujawniania przestępstw korupcyjnych i ścigania ich sprawców. Istnieją oczywiście różnice dotyczące stosowania agenta policyjnego, zawarte np. w obszarze prawa czy doktrynie postępowania w poszczególnych państwach, a dotyczą one najczęściej zakresu wykorzystania tego narzędzia, procedury autoryzacji agenta, granic dopuszczalności jego stosowania i okoliczności wyłączających bezprawność podjętych działań. Prawne umocowanie i możliwość stosowania instytucji agenta, koresponduje z aktualnymi potrzebami każdego społeczeństwa, w zakresie osiągnięcia możliwie najniższego poziomu korupcji. Warto zaznaczyć, że te społeczne potrzeby w zakresie zwalczania korupcji nie ograniczają się tylko do obszaru własnego kraju, a tym samym do wewnętrznego systemu prawnokarnego, ale również analizie i presji społecznej poddawany jest ponadpaństwowy porządek prawny, którego przestrzeganie zostało zagwarantowane porozumieniami i umowami międzynarodowymi.

Na przykład zgodnie z art. 23 Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji z dnia 27 stycznia 1999 r., kraje-sygnatariusze są zobowiązane do przyjęcia takich rozwiązań legislacyjnych oraz doktryny postępowania, w tym wprowadzenia specjalnych technik śledczych oraz narzędzi wykrywczych, które pozwolą na optymalizację procesu pozyskiwania dowodów w zakresie zwalczania tego rodzaju przestępczości. Rada Europy, pod auspicjami której zawarto blisko dwieście umów międzynarodowych dotyczących wielu ważkich zagadnień z zakresu np. ochrony praw człowieka, w uzasadnieniu ww. aktu wyjaśnia, że do specjalnych technik śledczych można zaliczyć m.in. tajnych agentów, wykorzystanie instalacji podsłuchowych, podsłuchy telefoniczne, monitorowanie sieci internetowych i komputerowych baz danych.

W podobnym tonie ujęte zostało stanowisko zawarte w art. 4 Konwencji o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstw z 8 listopada 1990 r., dopuszczające zastosowanie technik wspomagających proces identyfikacji mechanizmów przestępczych oraz ułatwiających wykrywanie nielegalnych przepływów pieniężnych, przy jednoczesnym wzmocnieniu dowodowym prowadzonych postępowań.

Biorąc pod uwagę przedstawione wyżej stanowiska czy doktryny postępowań, można pokusić się o stwierdzenie, że problemowym obszarem rozważań nie są warunki czy moralna strona wykorzystania instytucji agenta w zwalczaniu przestępczości korupcyjnej, lecz ocena jego postępowania, postrzegana m.in. przez pryzmat inicjatywy i aktywności własnej. Optyka postrzegania tej kwestii wyraźnie dzieli ekspertów oraz zwolenników różnych koncepcji prawnych dotyczących instytucji agenta.

Aktualne rozwiązania systemowe w obowiązującym porządku Republiki Słowackiej, a dotyczące funkcjonowania instytucji agenta policyjnego, są rzadkością nie tylko w kontekście prawa obowiązującego w innych europejskich krajach, ale również w skali światowej. Nawet rozwiązania przyjęte w Stanach Zjednoczonych i uważane za modelowe, z doświadczeń których państwa europejskie korzystały przy tworzeniu

własnych instytucji agenta policyjnego, nie do końca są identyczne z obowiązującą na Słowacji doktryną postępowania w tym obszarze. Na Słowacji uwarunkowania prawne określające możliwość wykorzystania instytucji agenta policyjnego są enumeratywnie wymienione w akcie prawnym rangi ustawy, natomiast to zagadnienie w porządku prawnym Stanów Zjednoczonych regulują akty prawne niższej rangi, a mianowicie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości. Amerykańskie orzecznictwo, w którym poruszano problematykę agenta policyjnego jest bardzo obszerne, lecz pomimo że stanowi ono oficjalną wykładnię prawa, to jednak bardzo polemizujący ton tego orzecznictwa uniemożliwia wyciągnięcie jednoznacznych i ważnych wniosków z punktu widzenia rozwiązań prawnych obowiązujących w innych krajach. Istniejące między USA a państwami starego kontynentu różnice dotyczące funkcji agenta policyjnego są dostrzegalne nawet na poziomie aplikacji rozwiązań do obowiązującej doktryny postępowania. Wykorzystanie tego instrumentu w amerykańskich realiach nie wiąże się tylko ze zwalczaniem korupcji, jest z równie dobrym skutkiem stosowane także do zwalczania innych rodzajów przestępstw.

Wyniki analizy porównawczej wskazują, że z globalnego punktu widzenia kwestie legislacyjnego podejścia do instytucji agenta policyjnego aktualnie zmierzają w trzech kierunkach. Pierwszy kierunek to klasyczne podejście do instytucji agenta policyjnego, wyrażające się pełną zgodą na stosowanie tego instrumentu w zwalczaniu przestępczości, tak jak to ma miejsce na Słowacji, w Rosji czy Stanach Zjednoczonych.

Drugi nurt reprezentują państwa, które wykorzystanie agenta policyjnego dopuszczają w określonych przypadkach i ograniczonym zakresie. Do grupy tej możemy zaliczyć Wielką Brytanię i Finlandię.

Natomiast do ostatniej grupy, w której prowokacja policyjna jest nieakceptowana należy zaliczyć Kanadę, Portugalię, Hiszpanię oraz Austrię.

Do najczęściej występujących podobieństw przy wykorzystaniu instytucji agenta policyjnego, przez kraje stosujące to narzędzie w walce z przestępczością zaliczymy:

- zakaz aktywności agenta w zakresie podżegania do przestępstwa;
- fałszywą tożsamość agenta, która stanowi problem prawny;
- informowanie organów sądowych o planach wykorzystania agenta jeszcze przed rozpoczęciem przez niego działań lub natychmiast po zainicjowaniu prowokacji;
- wprowadzenie agenta policyjnego bez jakichkolwiek dla niego ograniczeń w zakresie przyjętej taktyki do działań mających na celu zwalczanie przestępczości narkotykowej, natomiast w zakresie zwalczania innych rodzajów przestępczości występowanie pewnych obwarowań jego postępowania.

Natomiast do zasad, które odróżniają poszczególne krajowe doktryny postępowania przy wykorzystaniu agenta policyjnego zaliczymy:

- ujęcie przepisów dotyczących prowokacji policyjnej zarówno w aktach prawnych rangi ustawy, jak również w aktach związkowych np. rozporządzeniach (Stany Zjednoczone);
- w prowokacji policyjnej mogą uczestniczyć tylko policjanci lub funkcjonariusze policji sądowej (Wielka Brytania);

- osoby realizujące zadania agenta policyjnego ponoszą zróżnicowaną odpowiedzialność za ewentualne naruszenia porządku prawnego w trakcie działań, w zależności od stopnia przewinienia (Niemcy);
- stopień ochrony świadków uczestniczących w prowokacjach policyjnych jest zróżnicowany (od podstawowej ochrony prawnej ujętej np. w Kodeksie postępowania karnego po ochronę przewidzianą dla świadków koronnych, świadków incognito i osób zagrożonych realizowaną przez policję).

3. WYKORZYSTANIE AGENTA POLICYJNEGO JAKO OSOBOWEGO ŹRÓDŁA DOWODOWEGO

Obecne prawodawstwo Republiki Słowackiej dotyczące instytucji agenta policyjnego, zgodnie z Ustawą nr 301 – Kodeks karny z 2005 roku z późniejszymi zmianami, dopuszcza jego przesłuchanie zarówno na etapie postępowania prokuratorskiego, jak i przed sądem (w trakcie przesłuchań w sprawie *in rem*, jak i przeciwko *in personam* oraz na etapie jurysdykcyjnym w trakcie rozprawy głównej). Przepisy dotyczące przesłuchania agenta i doktryna związana z jego udziałem w czynnościach procesowych są odpowiednio zmienione, tak aby w trakcie tych czynności nie doszło do ujawnienia jego tożsamości. Wynika to z faktu, że agent policyjny był bezpośrednim świadkiem przestępstwa lub posiada wiarygodne informacje o popełnionym przestępstwie i jego sprawcy.

Jak już uprzednio wskazano, przesłuchanie agenta jest możliwe na dwóch etapach postępowania karnego:

- w ramach postępowania przygotowawczego/śledztwa (w oparciu o przepisy art. 120 – 140 k.p.k.);
- oraz w wyjątkowych sytuacjach w trakcie postępowania jurysdykcyjnego (w oparciu o przepisy art. 261 – 267 k.p.k.).

W trakcie postępowania przygotowawczego uprawnionym do przesłuchania agenta policyjnego jest tylko prokurator. Funkcjonariusz policji, w myśl art. 10 § 8 k.p.k., nie ma prawa realizować czynności procesowych z udziałem agenta w charakterze świadka. W postępowaniu sądowym agenta przesłuchuje przewodniczący składu sędziowskiego. Prokurator ma obowiązek tak przeprowadzić czynności procesowe z udziałem agenta, aby jego tożsamość nie została ujawniona. W tym celu może wykorzystywać urządzenia techniczne, umożliwiające przesłuchanie agenta na odległość z zastrzeżeniem modyfikacji wizji i fonii¹⁰.

W wyjątkowych sytuacjach dopuszcza się przesłuchanie agenta w postępowaniu przed sądem. Ustawa nie wskazuje jednak dokładnie, na jakim etapie postępowania jurysdykcyjnego można doprowadzić do tego przesłuchania. W sytuacji, gdy zeznania agenta policyjnego wykorzystywanego w postępowaniu sądowym jako świadka w sprawie stoją w oczywistej sprzeczności z wyjaśnieniami oskarżonych lub zeznaniami innych świadków, ustawa nie dopuszcza możliwości przeprowadzenia procesowej czynności konfrontacji z agentem, nawet w przypadku kiedy istniejących

¹⁰ J. Ivor a kol. *Trestné právo procesné*, Druhé, doplnené a prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2010, s. 410, 478-479.

rozbieżności nie da się wyjaśnić w inny sposób. Przeprowadzenie konfrontacji jest możliwe tylko wtedy, gdy agent wyraził zgodę na ujawnienie swojej tożsamości¹¹.

W związku z realizacją postępowania nadzorowanego przez prokuratora (dochodzenia, śledztwa) z wykorzystaniem zeznań agenta jako środka dowodowego, dochodzi do swoistego konfliktu interesów, wyrażającego się z jednej strony dążeniem do pełnoprawnego stosowania zasady gwarantującej prawo do obrony i prawo do rzetelnego procesu sądowego, a z drugiej do zachowania ważnego interesu społecznego związanego z zasadą poufności – w tym konkretnym przypadku danych osoby, która działała jako agent policyjny.

Przepisy słowackiego Kodeksu postępowania karnego nie zezwalają na ujawnienie tożsamości agenta policyjnego nawet wtedy, gdy jego działalność została zakończona, a z informacji posiadanych przez organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości wynika, że nie grozi mu już żadne niebezpieczeństwo (art. 117 § 10 k.p.k.)¹².

PODSUMOWANIE

Agent policyjny działa na granicy prawa, balansując między tym, co prawnie dozwolone a, tym co zabronione. Postępując w ten sposób, może łatwo przekroczyć dopuszczalne granice i popaść w przekonanie, że właściwie może wszystko. Jego postępowanie musi być ograniczone pewnymi zasadami, których on sam powinien bezwzględnie przestrzegać. Musi się kierować zasadą praworządności, tzn. jego postępowanie musi być zgodne z zapisami stosowanymi w Kodeksie postępowania karnego oraz proporcjonalne w zakresie ujawniania, wykrywania i zwalczania przestępstw i ich sprawców. Na podstawie przybliżonych w przedmiotowym opracowaniu faktów można pokusić się o stwierdzenie, że wykorzystanie agenta prowokatora w całym systemie prawnokarnym jest sporne. Za agenta prowokatora należy uznać osobę, która sama aktywnie zachęca albo ukierunkowuje inne osoby do popełnienia przestępstwa, mając z góry powzięty zamiar doprowadzenia przed oblicze sądu sprawców tych przestępstw.

Dotychczasowe doświadczenia praktyczne wskazują, że do ujawniania, wykrywania i zwalczania przestępstw korupcyjnych instytucja agenta prowokatora nie jest potrzebna. Policja powinna wykorzystywać w każdym przypadku ujawnienia mechanizmu o korupcyjnym charakterze, gdy jeszcze nie doszło do przekazania korzyści majątkowej – przy sprzedanej obietnicy jej przyjęcia, nie agenta prowokatora, lecz agenta kontrolera.

LITERATURA

1. Viktoriová J., Blatnický J., *Metodiky vyšetrovania – posúdenie súčasného stavu a možnosti ich ďalšieho rozvoja*, Zborník odborných prác z odborne zdokonaľovacieho kurzu pre vyšetrovateľov PZ konaného v dňoch 20-24.04.2009 r., Akadémia PZ, Bratislava 2009.
2. Ivor J., a kol. *Trestné právo procesné*, Druhé, doplnené a prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2010, s. 407-410.

¹¹ J. Ivor, a kol., *Trestné právo procesné*, Druhé, doplnené a prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2010, s. 411, 628.

¹² P. Polák, *Svedok v trestnom konaní*, Eurokódex, s.r.o., Bratislava 2011.

3. Cimr V., *K zákonnosti provokace trestného činu policajnými orgány*, Trestní právo, Praha 2001, č. 2, s. 12.
4. Ivor J., *Trestné právo procesné*, Druhé, doplnené a prepracované vydanie: Iura Edition, Bratislava 2010, s. 407-408.
5. Kallab J., *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské*, Praha 1935, Melantrich, s. 72.
6. Miříčka A., *Trestní právo hmotné – Časť obecná i zvláštni*, Spolok československých právníku, Vyšehrad, Praha 1934, s. 94.
7. Cimr V., *K zákonnosti provokace trestného činu policejními orgány*, Trestní právo, č. 2/2001, s. 11-14.
8. Ivor J., a kol., *Trestné právo procesné*, Druhé, doplnené a prepracované vydanie, Iura Edition, Bratislava 2010, s. 410, 478-479.
9. Polák P., *Svedok v trestnom konaní*, Eurokódex, s.r.o., Bratislava 2011.

INSTITUTION OF POLICE AGENT IN PENAL LAW ORDER OF SLOVAK REPUBLIC

Summary

In specialist literature dedicated to the functioning of police units in a number of countries, one can encounter numerous notions describing actually the same institution, namely the activity of a police officer operating under cover: the so-called police agent. In the penal law order of many countries, the terminology connected with the institution of the police agent has not been standardised yet, and one obliging notion comprising the issue has not been elaborated. The most common notions are: “a secret investigating officer”, “a police officer operating secretly”, “an officer acting under cover”, “a hidden” or “secret agent”. Not only do we encounter a situation when practically one international and universally binding term defining this issue does not exist, but also in most European countries there are different conditions and criteria enabling the practical use of this “tool”, dedicated to cracking down on crime. This is influenced by, for instance, the implications provided to law enforcement authorities by the activity of state and international organised crime groups, which in turn oblige one to identify and define emerging threats again, and to modify and adapt the practical operations of the police, prosecution service and courts to combat this specific kind of criminal activity. For that reason, one can globally encounter numerous codes of conduct concerning the use of the police agent institution to countering crime.

Keywords: *police agent, agent provocateur, control agent, corruption*